

Συζήτηση στρογγυλής τραπέζης:
Μελετώντας την ιστορία και τον πολιτισμό των Μικρασιατών.
Ερευνητικές προσεγγίσεις

Γ. Καραχρήστος: Κυρίες και κύριοι ερχόμαστε στη συζήτηση, η οποία είχαμε προγραμματίσει να ολοκληρώσει αυτή την ημερίδα, αυτό το απόγευμα, που μας κάνατε την τιμή να είστε εδώ και μάλιστα σ' ένα μεγάλο αριθμό και αυτό ίσως κάτι να δείχνει, εμείς ελπίζουμε ότι σας αρέσουν αυτά που ακούτε. Η αρχική σκέψη για το στρογγυλό τραπέζι αυτό ξεκίνησε απ' το γεγονός ότι κάποιοι φορείς συνεργάζονται, έχουμε δύο ιδρύματα κι έναν σύλλογο, συνεργάζονται για να μελετήσουν, να φωτίσουν το συγκεκριμένο θέμα, την ιστορία και τον πολιτισμό των Μικρασιατών. Σκεφτήκαμε, λοιπόν, ότι θα είχε ενδιαφέρον να φέρουμε τους ανθρώπους αυτούς μαζί για να συζητήσουμε ακριβώς αυτό, δηλαδή, το πώς μελετάμε την ιστορία και τον πολιτισμό της Μικράς Ασίας και των Μικρασιατών εκεί, των Μικρασιατών ως προσφύγων στην Ελλάδα μετά το 1922, συμβατικά να το πούμε αυτό γιατί κάποιοι έρχονται και γωρίτερα. Έτσι, όπως είπε κι ο κύριος Καραμανές, έχουμε την τιμή να έχω εδώ πέρα δίπλα μου αγαπητούς συναδέλφους. Να περάσουμε γρήγορα σε μία ερώτηση με την οποία θέλω να ξεκινήσουμε. Είμαστε σε μια δύσκολη εποχή για την Ελλάδα, για τον κόσμο ολόκληρο θα έλεγα, παρόλα αυτά είμαστε πάνω από 100 άνθρωποι εδώ πέρα γι' αυτό το θέμα, αυτό το μάλλον κρύο απόγευμα. Η πρώτη μου ερώτηση, λοιπόν, και θα την απευθύνω σε όλους, είναι, τι νόημα έχει τελικά στις μέρες μας να μελετάμε την ιστορία, τον πολιτισμό της Μικράς Ασίας και των Μικρασιατών; Κύριε Βαρλά, θα μας πείτε εσείς πρώτος;

Μ. Βαρλάς: Καλησπέρα σε όλες και όλους. Τι νόημα έχει; Καταρχήν εμείς θα πούμε ότι έχει ένα νόημα γιατί αυτή είναι η δουλειά μας, μ' αυτό ασχολούμαστε κάθε μέρα και αυτοδικαίως πιστεύουμε ότι έχει ένα νόημα. Θα ήθελα να πω εν συντομία ότι πρώτα απ' όλα η ιστορία των Μικρασιατών, των Ποντίων και γενικότερα των προσφύγων είναι ένα προνομιακό πεδίο έρευνας γιατί έχει σαφείς αναφορές έναρξης και λήξης. Δηλαδή ξέρουμε πότε έφυγαν οι άνθρωποι από τη Μικρά Ασία, ξέρουμε πότε ήρθαν εδώ κι αυτό είναι μια πολύ μεγάλη βοήθεια. Δεύτερον έχει ένα πολύ καλό και πυκνά τεκμηριωμένο υλικό

για πολλές πλευρές της ζωής των προσφύγων. Όσο και να μη θέλουμε να το παραδεχτούμε, δεν υπάρχει καλύτερα τεκμηριωμένο υλικό για την υλική ζωή σε καμία ελληνική κοινότητα, όσο για τις κοινότητες των προσφύγων μέσα από τη διαδικασία των αποζημιώσεων, των εκτιμήσεων των περιουσιών. Και μιλάμε για χιλιάδες περιπτώσεις που καταγράφουν τα υπάρχοντά τους και συγκροτούν πολύ ενδιαφέρουσες σειρές. Περαιτέρω νομίζω ότι είναι ένα θέμα πρόσφορο για διεθνείς συγκρίσεις, δυστυχώς, γιατί τόσο η προσφυγιά, όσο η επιβίωση, η θυματοποίηση των ανθρώπων, η δυνατότητά τους να επανέλθουν στην κανονική ζωή, η ενσωμάτωσή τους σ' ένα άλλο πλαίσιο αποτελούν θέματα επίκαιρα, και όχι μόνο για την ελληνική περίπτωση. Τρίτον, νομίζω ότι κάθε φορά, ιδιαίτερα τώρα, η μετανάστευση και η ενσωμάτωση, όπως και η απάντηση στην κρίση σε κάθε επίπεδο, δηλαδή είτε στο γενικότερο επίπεδο είτε εξατομικευμένα, στο πώς διαχειρίζεται προσωπικά κανείς τη φτώχεια και τον κίνδυνο ακόμης και της απώλειας της ζωής του, σίγουρα της περιουσίας του ή της κοινωνικής του θέσης, αποτελούν κρίσιμα ερωτήματα για τα οποία κανείς ενδεχομένως θα είχε το ενδιαφέρον να δει τα ιστορικά προηγούμενα. Όπως ενδιαφέρον είναι να δει κανείς, κι είναι σημαντικό να μελετήσουμε σ' αυτό το κομμάτι τη σχέση μας με τους πρόσφυγες, τη σχέση του ελληνικού κράτους μ' αυτό που θεωρεί κάθε φορά ως έθνος και μ' αυτό που θεωρεί και υποδέχεται ως πολίτες του. Γιατί, να μην ξεχνάμε ότι πάνω απ' όλα η προσφυγιά σημαίνει προλεταριοποίηση ενάμισι εκατομμυρίου περίπου ανθρώπων, οι οποίοι αφήνουν ένα κρατικό πλαίσιο και καλούνται να επανενταχθούν σ' ένα άλλο κρατικό πλαίσιο με πολύ ασαφείς και γενικούς όρους που πρέπει να εξειδικευτούν και μάλιστα πρέπει να εξειδικευτούν με πάρα πολύ μεγάλες λεπτομέρειες. Ακούσαμε την κυρία Δασκαλάκη πώς μας μίλησε, ακούσαμε τον κύριο Βοζίκια να μας μιλάει για το πώς τέλος πάντων θ' αποκτήσει ένας οικισμός πλατεία, εκκλησία, νεκροταφείο, δηλαδή όλα αυτά που λίγο-πολύ οι ιστορικές κοινότητες του ελληνικού χώρου θα έπρεπε να τα είχαν λύσει. Άρα, λοιπόν, είναι ένα θέμα που η διαχείρισή του μας δείχνει πολλά πράγματα για το πώς το ελληνικό κράτος διαχειρίζεται και τις ζωές μας τις ίδιες. Τέλος, νομίζω ότι το προσφυγικό είναι μία πρόκληση για ν' αλλάξουμε πολλά σε σχέση με τις μυθολογίες είτε τις δικές μας, εννοώ του επιστημονικού κόσμου, είτε τις μυθολογίες και τους αστικούς μύθους που γεννιούνται. Ένας καλός μύθος είναι αυτός, το ότι οι πρόσφυγες παραχώρησαν. Οι πρόσφυγες δεν σχεδίαζαν τις πόλεις τους, τις πόλεις τους ξέρουμε ότι τις σχεδίαζαν ειδικοί επιστήμονες και φρόντισαν για όλα αυτά. Ένας άλλος μεγάλος μύθος επιστημονικός ο οποίος ανατροφοδοτείται, και κυρίως με τις «έρευνες περιοχής» από τη θεωρητική παραγωγή του Πανεπιστημίου Πρίνστον, είναι όλες αυτές οι έρευνες περιοχής που ξεχωρίζουν τη Χίο από τα Αλάτσατα, το

Αϊβαλί από τη Μυτιλήνη, και πάει λέγοντας. Λοιπόν, ευχαριστώ πολύ, νομίζω ότι έχουμε ένα πολύ μεγάλο πεδίο μπροστά μας και για μας, αλλά και για την κοινωνία που έχει, όταν έχει, το κουράγιο να μας ακούει.

Γ. Καραχρήστος: Νομίζω όμως ότι τώρα ήρθε η ώρα να δώσουμε το λόγο και στον εκπρόσωπο του Συλλόγου, τον κύριο Ζαχαριάδη, γιατί είναι καιρός πια να μη μιλάμε εμείς, μιλήσαμε αρκετά εμείς σήμερα για τους ανθρώπους, ας μας πουν κι αυτοί τη γνώμη τους γι' αυτά τα ζητήματα.

Θ. Ζαχαριάδης: Θα ήτανε θρασύς πλεονασμός εγώ μπροστά σ' εσάς να έχω κάτι επιπλέον να προσθέσω. Η παρουσία μου σ' αυτό το τραπέζι είναι περισσότερο συμβολική, θέλοντας να δείξω το ενδιαφέρον του συλλόγου μας για όλα αυτά που μας έχετε πει και ακόμα να σας παρακαλέσω να συνεχίσετε να συμμετέχετε μαζί μας στη διαμόρφωση της γνώμης, της γνώσης μας για τους προγόνους μας και για όλο το ιστορικό πλαίσιο μέσα στο οποίο ζήσανε αυτοί.

Γ. Καραχρήστος: Ίσως στη συνέχεια ακούσουμε περισσότερα, γι' αυτό, γι' αυτή την προσέγγιση. Κυρία Φέρλα;

Κ. Φέρλα: Δε θα είχε νόημα να επαναλάβω αυτά που είπε ο κύριος Βαρλάς. Εγώ θα πω κάτι άλλο. Το βλέπουμε αυτό λίγο-πολύ, το κομμάτι που έχει σχέση με τον κόσμο, σ' ένα πείραμα το οποίο ξεκινήσαμε πέρυσι και το οποίο έχει να κάνει με σχολεία. Κάνουμε ένα πρόγραμμα λοιπόν το οποίο λέγεται Τοπική Ιστορία. Και πάμε στα σχολεία. Σχολεία αποκλειστικά σχεδόν της επαρχίας. Και μιλάμε με παιδιά γυμνασίου, για να κάνουν αυτό το πρόγραμμα. Δεν ξεκινάμε, να συζητήσουμε για Μικρασιάτες. Πάμε και τους λέμε κυρίως, πώς φαντάζονται τι είναι αυτό που λέγεται ιστορία, τι κάνει ένας ιστορικός, και τους βγάζουμε μετά στο δρόμο, ας το πούμε έτσι, να μαζέψουνε το υλικό για να φτιάξουνε κάποιες εργασίες. Τις εργασίες αυτές τις ορίζουν τα παιδιά. Δηλαδή, δεν υπάρχει διαμεσολαβητής. Τους λέμε: τι σας ενδιαφέρει; Και εκεί έχει ενδιαφέρον, το πώς βγαίνουν ορισμένα πράγματα, και εμένα μου έκανε πάρα πολύ εντύπωση κάτι που δεν έχει καμία σχέση με Μικρασιάτες. Ήμασταν στην Αίγινα προχθές και ένα παιδάκι της Δευτέρας Γυμνασίου όταν είπαμε, ποιο θέμα θέλετε να κάνετε, είναι απ' το Μεσαγρό, δεν είναι μέσα απ' την Αίγινα, και λένε, για την Κατοχή! Πραγματικά έμεινα και κοίταξα. Ένα παιδάκι της Δευτέρας Γυμνασίου ήθελε για την Κατοχή! Γιατί θέλεις για την Κατοχή; Και μας είπανε για τις εκτελέσεις που γινόντουσαν στο νταμάρι που είναι στην περιοχή του Μεσαγρού. Βλέπουμε, λοιπόν, πώς υπάρχουνε πράγματα που αποτυπώνονται και ζητάνε μία έκφραση

προς τα έξω, και άρα ένας απ' τους λόγους ενασχόλησης με το μικρασιατικό είναι και μία αφορμή να ασχοληθούμε λιγάκι και με τη μνήμη σε σχέση και με τον κόσμο. Όπως είπε κι ο κύριος Βαρλάς, εμείς καλά τα λέμε μεταξύ μας, αλλά κάποια στιγμή έχουμε ξεχάσει να παίρνουμε και τα ερεθίσματα απ' τον κόσμο. Και υπάρχουν εκεί. Τι χρειάζεται ο κόσμος και τα μικρά παιδιά ακόμα; Έναν τρόπο έκφρασης της μνήμης. Και γι' αυτό πιστεύω ότι είναι αναγκαίο ν' ασχολούμαστε, ακόμα και σε τέτοιες εποχές, με τέτοια θέματα. Ευχαριστώ.

Γ. Καραχρήστος: Ευχαριστώ κι εγώ την κυρία Φέρλα που μας θύμισε λιγάκι έναν όρο που συζητείται πάρα πολύ κι είναι και πεδίο ιστορικών σπουδών στο εξωτερικό, κυρίως στον αμερικάνικο χώρο, τη δημόσια ιστορία, την ιστορία δηλαδή που κάνει ένας επιστημονικός φορέας μαζί με το κοινό και νομίζω ότι θα έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον να συζητήσουμε γι' αυτό στη συνέχεια. Να πάρουμε όμως και τη γνώμη της κυρίας Καμηλάκη για το πρώτο ερώτημα.

Αικ. Πολυμέρου-Καμηλάκη: Ναι. Θα μου πείτε, τέτοια ώρα τέτοια λόγια. Αργήσαμε λίγο, αλλά η αλήθεια είναι ότι κι εμείς οι ίδιοι που ασχολούμαστε με τη λαογραφία κι όλα αυτά μας ενδιαφέρουν, πολλές φορές αναρωτιόμαστε, και μάλιστα σε στιγμές που είναι δύσκολες όπως τώρα, τι νόημα έχουν όλα αυτά. Δεν είναι εύκολο να δώσει κανείς απάντηση. Είναι όμως εύκολο, βλέποντας το ενδιαφέρον, ειδικά ανθρώπων που ασχολούνται με τους συλλόγους, και θ' αναφερθώ ειδικά στους συλλόγους που ούτως ή άλλως, εδώ και πάρα πολλά χρόνια, απ' την αρχή και σε πολλές μάλιστα περιόδους τέτοιες, δύσκολες, έχουν ανασυγκροτήσει τις δυνάμεις τους και προσπαθούν με κάθε τρόπο να γυρίσουν πίσω στη μνήμη και να βοηθήσουν τους ανθρώπους να σταθούν λίγο κοντά σ' αυτό που νιώθουν περισσότερο δικό τους. Αυτό έγινε πολλές φορές στην ιστορία μας. Έγινε και στα τέλη του 19ου αι., στις αρχές του 20ού αι., σε περιόδους πάρα πολύ κρίσιμες και σχεδόν όμοιες με το σήμερα, μετά την μικρασιατική καταστροφή, μετά τον Πόλεμο, όταν βρέθηκαν ξαφνικά οι επαρχιώτες, όχι μόνο οι Μικρασιάτες που ήρθαν ως πρόσφυγες, οι επαρχιώτες που ήρθαν στην Αθήνα κι ένιωθαν ότι ήταν μόνοι τους. Ενώθηκαν κοντά στους συλλόγους. Γιατί; Τα κυριότερα άρθρα στα καταστατικά αυτών των συλλόγων ήταν, να διατηρήσουν την τοπική ιστορία και τη λαογραφία, τα ήθη και τα έθιμα του τόπου τους. Άρα υπάρχει μια απάντηση. Ούτως ή άλλως υπάρχει μια απάντηση από μόνη της. Δεν είναι επειδή εμείς, οι λαογράφοι, έχουμε το βίτσιο θα λέγαμε, ας πούμε μια λέξη έτσι περίεργη, να θέλουμε όλα αυτά τα έθιμα να τα μελετήσουμε σώνει και καλά ή μερικές φορές, που δεν έχουμε τέτοιο δικαίωμα, να τα επαναφέρουμε στην πραγματικότητα. Δεν είναι δικός μας αυτός ο ρόλος. Είναι όμως σημαντικό να

τα μελετήσουμε γιατί πιστεύω, κι αυτό είναι το δικό μου συμπέρασμα ύστερα από τόσα χρόνια έρευνας στο πεδίο, έρευνας και μελέτης των εθίμων αλλά και των ανθρώπων οι οποίοι τα εφαρμόζουν ή θέλουν να τα εφαρμόσουν, νομίζω ότι είναι υποχρέωσή μας να μάθουμε για τη ζωή των παλιότερων, να ξέρουμε την ιστορία τους, είτε αυτή είναι προσωπική ιστορία είτε είναι συλλογική ιστορία, κοινωνική δηλαδή, μιας μικρής κοινωνίας, για να μπορέσουμε να προχωρήσουμε παραπέρα. Αυτό νομίζω είναι το μήνυμα που θα πρέπει να βγαίνει μέσα απ' αυτές τις μελέτες του παρελθόντος, τις μελέτες των μικρών κοινωνιών και των ανθρώπινων ιστοριών για να μπορέσουμε να πάμε παραπέρα. Γιατί αυτές θα μας δώσουν τη δύναμη να αντιμετωπίσουμε και δυσκολίες που ήρθαν, μας έχουν βρει ή θα μας βρουν στο μέλλον. Νομίζω ότι είναι καιρός μέσα απ' την παιδεία, απ' τη γνώση του παρελθόντος, να μπορέσουμε να ωφεληθούμε για το μέλλον. Ακούγεται λίγο διδακτικό, αλλά νομίζω ότι μας χρειάζεται κάποτε-κάποτε να έχουμε κι ένα διδακτικό έτσι χαρακτήρα κι αυτό θα πρέπει να το μεταφέρουμε και στους δασκάλους, στους καθηγητές στα σχολεία. Αυτό.

Γ. Καραχρήστος: Αφού, λοιπόν, πήραμε τις απαντήσεις στο γιατί το θέμα έχει ενδιαφέρον, γιατί ασχολούμαστε μ' αυτά τα ζητήματα, ας περάσουμε λίγο στο πώς, σε σχέση πάντα βέβαια με το συγκεκριμένο ζήτημα το οποίο μας απασχολεί εδώ σήμερα. Θα ήθελα να ρωτήσω πώς ξεκινά το ενδιαφέρον για την ιστορία και τον πολιτισμό των Μικρασιατών. Αν ξεκινά ως ένα επιστημονικό ενδιαφέρον, αν ξεκινά ως ένα ενδιαφέρον των ανθρώπων να μελετήσουν την ιστορία και τον πολιτισμό τους και επίσης, με δεδομένο ότι στην Ελλάδα τελικά αν κοιτάξει κανείς υπάρχουνε αρκετά, εξειδικευμένα και μη, περιοδικά τα οποία είναι για μικρασιατικά θέματα, άλλα είναι επιστημονικά, άλλα είναι από πιο εκλαϊκευτικές πρωτοβουλίες, υπάρχουνε ιδρύματα που ασχολούνται με την ιστορία και τον πολιτισμό των Μικρασιατών από πολύ νωρίς· θα λέγατε ότι αυτό το ενδιαφέρον δημιούργησε ένα αυτόνομο γνωστικό πεδίο στην Ελλάδα; Και τελικά όταν μελετάμε σήμερα την ιστορία και τον πολιτισμό των Μικρασιατών, θα πρέπει να τα μελετάμε αυτόνομα ή ενταγμένα μέσα σε άλλα ευρύτερα ερωτήματα;

Κ. Φέρλα: Το Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού ιδρύθηκε από την οικογένεια Λάζαρου Εφραίμογλου, ο οποίος είναι μικρασιατικής καταγωγής, απ' τη Σπάρτα της Πισιδίας. Ο λόγος που έκανε το Ίδρυμα ο Πρόεδρος ήταν ακριβώς αυτός τον οποίον είπε και η κυρία Καμηλάκη. Είναι και γραμμένο έτσι όπως το είπε η κυρία Καμηλάκη: να γνωρίζουμε το παρελθόν για να φτιάξουμε το μέλλον. Το Ίδρυμα λέγεται Μείζονος Ελληνισμού, δε λέγεται Μικρασιατικού Ελληνισμού. Και ενώ δεν είναι αυτοσκοπός η ενασχόληση με τον μικρασιατικό ελληνισμό, λογικό

ήταν να ξεκινήσουμε να ασχολούμαστε με τον μικρασιατικό ελληνισμό. Αυτό έχει φέρει μία σειρά από έργα που ίσως τα ξέρετε, το ένα είναι η Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος Ελληνισμού της οποίας ο πρώτος τόμος είναι αφιερωμένος στην ιστορία και τον πολιτισμό της Μικράς Ασίας απ' την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Έχουμε επίσης πάρα πολλές εκδόσεις σε σχέση με τη μικρασιατική ιστορία, έχουμε κάνει αναπαράσταση αρχαίων μικρασιατικών κτιρίων σε τρισδιάστατες αναπαραστάσεις. Το Ίδρυμα αγόρασε πριν από κάποια χρόνια που ήταν λίγο καλύτερη η κατάσταση μία νομισματική συλλογή η οποία έχει 13.000 νομίσματα απ' τα οποία τα 10.000-11.000 νομίσματα είναι μικρασιατικά. Όλο αυτό νομίζω, τουλάχιστον απ' όσο ακούω, ότι δημιούργησε την ανάγκη ακόμα και στα πανεπιστήμια, να γυρίσει λίγο η μελέτη προς τη Μικρά Ασία. Σίγουρα αυτό έγινε για την αρχαιότητα, το ξέρουμε διότι έδινε για αρκετά χρόνια το Ίδρυμα και υποτροφίες για μελέτη της Μικράς Ασίας μ' αποτέλεσμα να δημιουργηθεί μία σχετική κατεύθυνση. Και έχει γίνει και για τα νεότερα, οπότε έτσι λέμε το πώς δημιουργήθηκε. Το δεύτερο το οποίο ρωτήσατε, το αν τυχόν είναι, αν μπορεί να είναι αυτόνομο ή να είναι ενταγμένο. Πιστεύω ότι αναδεικνύει καλύτερα τα στοιχεία του όταν είναι ενταγμένο μέσα σε ένα ευρύτερο πλαίσιο. Και αυτό το βλέπουμε εμείς, ακριβώς γιατί τώρα έχουμε ξεκινήσει και κάνουμε και τις εγκυκλοπαίδειες των υπόλοιπων περιοχών, τελειώσαμε και την Κωνσταντινούπολη και τον Εύξεινο Πόντο και τώρα ξεκινάμε με τη Μεσόγειο, και βλέπουμε, πώς λήμματα τα οποία είχαμε προγραμματίσει και ήταν στη Μικρά Ασία, επανέρχονται τώρα στη Μεσόγειο, πρόσωπα τα οποία κάποια στιγμή βρισκόντουσαν και έδρασαν στη Μικρά Ασία ήταν από κάποια περιοχή και πήγαν στη συνέχεια στη Μασσαλία, ας πούμε, και βλέπουμε πώς όλα αυτά μπλέκονται μεταξύ τους και πώς πιθανόν αυτό που λέμε μεσογειακός χώρος είναι κάτι περισσότερο από το Μικρά Ασία, Εύξεινος Πόντος, Ελλάδα, Γαλλία κ.λπ., και έχουμε να κάνουμε μ' ένα πολιτισμικό φαινόμενο το οποίο θ' αναδειχθεί καλύτερα μέσα από συγκρίσεις και διαφορές.

Γ. Καραχρήστος: Ευχαριστώ την κυρία Φέρλα. Κυρία Καμηλάκη;

Αικ. Πολυμέρου-Καμηλάκη: Όσον αφορά το Κέντρο, το πώς ξεκίνησε, είναι λίγο διαφορετικό απ' το Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού. Το Κέντρο Λαογραφίας έχει ιδρυθεί το 1918 και ενσωματώνει ένα υλικό που είναι πολύ προγενέστερο, δηλαδή ενσωματώνει την Ύλη Πολίτου η οποία έχει υλικό που αφορά παλαιότερες περιόδους, και ένα μεγάλο κομμάτι προέρχεται και απ' τη Μικρά Ασία ή έχουμε πλέον τους πρόσφυγες από διάφορες περιοχές. Έχουμε ένα υλικό στην Ακαδημία και στο Ιστορικό Λεξικό που προέρχεται απ' τον Φιλολογικό Σύλ-

λογο Κωνσταντινουπόλεως, ούτως ή άλλως είναι παλιότερο της μικρασιατικής καταστροφής, άρα μας ενδιαφέρει ο ενιαίος χώρος όπου δραστηριοποιείται ο ελληνισμός. Μ' αυτή την έννοια μπορώ να ῥθω και στο τελευταίο, μετά να το ξαναθυμηθώ, στο δεύτερο ερώτημα, γιατί το μελετάμε και αν είναι μέσα σ' ένα κοινό, γενικότερο πλαίσιο. Μετά τη μικρασιατική καταστροφή είναι φυσικό ότι το πρώτο πράγμα που ενδιαφέρει τους κρατικούς φορείς, και το Κέντρο Λαογραφίας ανήκει σ' αυτούς, είναι το πώς θ' αποκατασταθούν οι πρόσφυγες. Πώς θα επιζήσουν, πού θα εγκατασταθούν, πώς θα μπορέσουν να δραστηριοποιηθούν ξανά στη ζωή τους κι έτσι αυτό που έχει την τύχη σ' αυτή την περίοδο είναι η λαϊκή τέχνη. Έτσι έχουμε την Αγγελική Χατζημιχάλη ν' ασχολείται με τη συγκέντρωση στοιχείων για την τέχνη των προσφύγων, να βοηθάει τις νέες κοπέλες των προσφύγων μέσα απ' το Σπίτι του Κοριτσιού για να μπορέσουν υφαίνοντας, κυρίως η υφαντική είναι αυτή που έχει προτεραιότητα, υφαίνοντας ή κεντώντας να μπορέσουν να εξασφαλίσουν τα προς το ζην. Αργότερα, μετά τη δεύτερη δεκαετία πλέον, έρχεται το ενδιαφέρον για τη συγκέντρωση των λαογραφικών στοιχείων κι αυτό είναι σ' ένα γενικότερο θα έλεγα πλαίσιο που αφορά τα μεγάλα, όχι τα πρωτογενή, τα δευτερογενή πλέον, τα επιστημονικά θα λέγαμε σήμερα σωματεία, τα εθνοτοπικά. Σ' αυτά ανήκουν τα προσφυγικά, είναι και εκείνα από άλλες περιοχές του ελληνικού χώρου, δεν είναι μόνο οι πρόσφυγες που συμπτύσσουν αυτές τις εταιρείες. Εταιρεία Θεσσαλικών Ερευνών, η Ποντιακή Εστία, Ηπειρωτικών Μελετών, όλες αυτές οι εταιρείες που προσπαθούν μέσα στα μεγάλα αστικά κέντρα να βοηθήσουν τους συντοπίτες, να βρουν μια στέγη και παράλληλα να διατηρήσουν τα έθιμά τους και την ιδιαίτερη ζωή που είχαν ως συντοπίτες. Αυτό είναι ένα ευρύτερο κίνημα. Παράλληλα έχουμε την προσπάθεια που γίνεται απ' τη Μέπλω Μερλιέ με την ίδρυση του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών, αλλά την προσπάθεια να καταγραφεί τι; Το τραγούδι κυρίως, αυτό που φαίνεται πιο εύκολο να καταγραφεί και όχι τόσο οι προσωπικές συνεντεύξεις που είναι και τραυματικές ακόμα. Αργεί λίγο να αρχίσει η καταγραφή των προσωπικών δεδομένων με βάση τα ερωτηματολόγια που συντάσσει το Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών και έχουμε, είναι στη δεύτερη φάση αυτό, την καταγραφή των απομνημονευμάτων πια, των στοιχείων της μνήμης του καθενός μέσα απ' τα δελτία του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών. Παράλληλα, το Κέντρο Λαογραφίας πραγματοποιεί κάποιες αποστολές, και δεν είναι λίγες, κάποιες αποστολές με τους ερευνητές του, τότε συντάκτες, αλλά και τους γραφείς του ακόμα, δηλαδή τους ταξινόμους, σε περιοχές όπου είναι εγκατεστημένοι πολλοί πρόσφυγες. Είναι ομάδες μεγάλες που προέρχονται απ' τον ίδιο τόπο. Έτσι, αφού αναφέρθηκαν ήδη ο κύριος Ποτηρόπουλος και η κυρία Μάργαρη, δεν νομίζω ότι χρειάζεται να τα επαναλάβω. Άλλωστε αυτά θα είναι

γραμμένα και στις ανακοινώσεις όταν δημοσιευθούν. Έχουμε δηλαδή το ενδιαφέρον για την καταγραφή των στοιχείων από τις πρώτες δεκαετίες λειτουργίας των μεγάλων ερευνητικών ιδρυμάτων όπως του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών και του Κέντρου Λαογραφίας. Αυτό μετά τον πόλεμο πλέον, όταν έχουν αρχίσει να ενσωματώνονται στις κοινωνίες οι πρόσφυγες, στις αστικές κυρίως κοινωνίες, και αρχίζει να γίνεται καταγραφή πιο συστηματική. Κι όχι μόνο στα αστικά κέντρα αλλά και στην επαρχία. Ακούστηκε ότι, ο κύριος Ποτηρόπουλος το είπε, τα χειρόγραφα που προέρχονται από την Αττική και έχουν σχέση και με τους πρόσφυγες είναι καμιά σαρανταπενταριά. Δεν είναι περισσότερα. Και λιγότερα ίσως. Εάν δούμε τα χειρόγραφα που προέρχονται απ' τον ελληνικό ευρύτερα χώρο που είναι μεταγενέστερα, δηλαδή μετά το 1950, είναι πάνω από 450, γύρω στα 500, και αυτά σε αριθμό σελίδων είναι πάρα πολλά. Σημαίνει κάτι αυτό. Ότι το Κέντρο Λαογραφίας δεν κάνει αποστολές μόνο για τους πρόσφυγες. Τους εντάσσει σ' ένα ευρύτερο πλαίσιο της κοινωνίας μέσα στην οποία έχουν ήδη ενταχθεί οι ίδιοι και μελετάει τους οικισμούς στους οποίους είναι ντόπιοι, μπορεί να είναι Σαρακατσάνοι παράλληλα, γιατί και αυτοί είναι καινούριοι πληθυσμοί που έχουν εγκατασταθεί και πρόσφυγες, οι οποίοι προέρχονται μάλιστα από διαφορετικές περιοχές. Δεν είναι όλοι από μία περιοχή. Είναι Πόντιοι, είναι Μικρασιάτες, είναι Σμυρνιοί κ.λπ. Υπάρχει δηλαδή το ενδιαφέρον, αλλά είναι πλέον το ενδιαφέρον για τις μικρές κοινωνίες στις οποίες ενυπάρχουν και οι πρόσφυγες. Και το υλικό το οποίο έχει συγκεντρωθεί με καταγραφές βέβαια λεπτομερείς, από πού προέρχονται κ.λπ., μ' όλα τα στοιχεία τα οποία συνοδεύουν μια επιτόπια έρευνα είναι πάρα πολύ σημαντικό, είναι αξιόλογο και θα μπορούσε αυτό σε εύθετο χρόνο κι όταν θα υπάρχουν οι δυνατότητες, ν' αξιοποιηθεί με ειδικές εκδόσεις οι οποίες θα μπορούσαν να κυκλοφορήσουν και να είναι χρήσιμες για την περαιτέρω έρευνα. Μ' αυτό θέλω να πω ότι το Κέντρο θεωρεί ότι η μελέτη και των προσφύγων πλέον, εφόσον υπάρχει ένα υλικό το οποίο έχει αποθησαυριστεί, είναι καταγεγραμμένο στο Κέντρο, η μελέτη των προσφύγων πρέπει να γίνεται συνολικά σε ευρύτερο πλαίσιο και όχι μόνο ως μιας ομάδας η οποία είναι ξεκομμένη απ' την υπόλοιπη κοινωνία. Άλλωστε, να πούμε και ευρύτερα. Το Αιγαίο, για να 'ρθω και στο ερώτημα που είχε θέσει ο κύριος, τον βλέπω τώρα, εάν πρόκειται για μεταναστεύσεις. Το ενδιαφέρον μας είναι πραγματικά να δούμε, τι ρόλο έπαιξε αυτή η θάλασσα στις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων που μετακινούνταν απ' τη μία στεριά στην άλλη, απ' το ένα νησί στην απέναντι στεριά, τι έφεραν και τι, τι έδωσαν και τι πήραν, ξέροντας ότι μέχρι την τομή της μικρασιατικής καταστροφής όπου όλα αλλάζουν, αυτή η θάλασσα, όσες δυσκολίες κι αν είχε δει στις περιπέτειες των ανθρώπων, ήταν πάντα ένα ενωτικό στοιχείο και πάντοτε έφερνε τους ανθρώπους σ' επικοινωνία.

Γ. Καραχρήστος: Πριν δώσω το λόγο στο κοινό θα ήθελα να ολοκληρώσουμε αυτό τον κύκλο με την τοποθέτηση του κυρίου Βαρλά και μετά νομίζω ότι πραγματικά είναι η ώρα για το κοινό γιατί θα έρθουν και οι ερωτήσεις που έχουν να κάνουν πιο πολύ με σας.

Μ. Βαρλάς: Επιγραμματικά σχεδόν. Θ' αφήσω το πώς γεννήθηκε το ακαδημαϊκό ενδιαφέρον για την ιστορία της Μικράς Ασίας, το οποίο έχει και πολλές πολιτικές παραμέτρους, κυρίως σε σχέση με τον αλυτρωτισμό. Το θέμα είναι γιατί αναπτύχθηκε αυτό που είπε ο κύριος Καραχρήστος, όλος αυτός ο ειδικός Τύπος, τα περιοδικά κι ούτω καθεξής. Όταν ήρθαν οι Μικρασιάτες έπρεπε κατά κάποιο τρόπο ν' αποδείξουν ότι δεν είναι οι άνθρωποι που ήρθαν απ' το πουθενά γιατί ακριβώς δεν ήταν τίποτα. Άρα λοιπόν αναπτύχθηκε για πάρα πολλά χρόνια μια φιλολογία η οποία είχε κυρίως νοσταλγικό χαρακτήρα και χαρακτήρα απολογητικό από την πλευρά των Μικρασιατών, συγκεράζοντας μέσα εκεί διαφορετικές θεματολογίες, διαφορετικές μεθοδολογίες, διαφορετικές ερευνητικές πρακτικές, διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους έγραφαν οι άνθρωποι, δημιουργώντας έτσι μια πολύ πλούσια ύλη η οποία δεν θα μπορούσε, νομίζω, να καταχωρηθεί σε κανένα ερευνητικό πεδίο ακριβώς ή σε κανένα discipline, δεν ξέρω πώς το μεταφράζουμε πια, σε καμία επιστήμη ή σε καμία ειδικότητα ξεκάθαρα. Νομίζω ότι αν μιλάμε για επιστημονικές μελέτες για τη Μικρά Ασία, πλην ελαχίστων, μιλάμε στην ουσία για την άνοδο που ήρθε μετά τη δεκαετία του '90. Πέρα, βεβαίως, από διάφορες εκρήξεις ενδιαφερόντων που γίνονταν σε περιόδους κρίσης ή μετά από περιόδους κρίσης, με χαρακτηριστικότερη ένα πολύ φιλόδοξο πρόγραμμα της Ιωνικής Εστίας το 1945. Έτσι, λοιπόν, αναπτύχθηκε μία ύλη για την ιστορία και τον πολιτισμό των Μικρασιατών η οποία έχει δύο ορίζουσες. Η μία ήταν αυτή η απολογητική κι η νοσταλγική. Η άλλη ήταν, έστω και υπόρρητα, κριτική απέναντι στο ελληνικό κράτος. Γι' αυτό δεν έχουμε αυτό που υπάρχει στην Τουρκία, ας πούμε, στην Τουρκία ξέρετε υπάρχει μία μεγάλη ιστοριογραφική παράδοση, να μετράνε και να καταγράφουν, είναι 95 τόμοι περίπου, τις βιαιότητες που διέπραξε ο ελληνικός στρατός κατά τον μικρασιατικό πόλεμο. Στην Ελλάδα δεν έχουμε ούτε έναν τόμο. Είναι διαφορές που έχουν να κάνουν με το γεγονός ότι η Τουρκία είχε μια άλλη εξέλιξη, δεν έζησε Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, δεν έζησε Εμφύλιο, δεν έζησε το κράτος μετά, δεν έζησε τα δικά μας τα παθήματα που σίγουρα σημάδεψαν πολύ περισσότερο τις ιστορικές σπουδές απ' ό,τι το 1922. Τώρα στο τελευταίο. Νομίζω ότι είναι για έναν επιστήμονα, όταν τον ρωτάς, να μελετήσω μία θεματική αποκομμένη, είναι σα να τον ρωτάς, παραιτείσαι από την επιστημονική σου ιδιότητα για να παίξεις κάπου αλλού; Όχι. Δεν μπορεί να παραιτηθεί και καλό είναι και η

ελληνική κοινωνία να μην παραιτηθεί απ' αυτό που είναι η προίκα της επιστημονικής της κοινότητας. Δηλαδή, απ' το να μπορεί να διασπά τα προφανή και τα στεγανά για να περάσει σε πιο έξυπνες και σε πιο γόνιμες αναπαραστάσεις της ιστορίας και του πολιτισμού της.

Θ. Ζαχαριάδης: Ήθελα να πω εγώ ότι ο σκοπός που φτιάξαμε το Σύλλογό μας αυτόν και που με χαρά θα δούμε να έρθουν να γραφτούν, κι άλλα μέλη γιατί από μια κοινότητα, από δύο κοινότητες μάλλον, της Λυκόβρυσης και της Πεύκης, με τόσους πολλούς κατοίκους και με τόση πλούσια παράδοση, τα μέλη του Συλλόγου μας είναι μόνο καμιά εξηνταριά περίπου. Περιμένουμε λοιπόν εγγραφές και των υπολοίπων. Για ποιο λόγο όμως κάναμε αυτόν το Σύλλογο; Διότι ό,τι ξέραμε για τη Μικρά Ασία περιοριζόταν στα λίγα που μάθαμε στο σχολείο και σε διηγήσεις απλοϊκές των γονιών μας, οι οποίοι μάλιστα, σχεδόν οι περισσότεροι, για να μην πω όλοι, έχουνε πλέον φύγει. Θα θέλαμε, λοιπόν, να μάθουμε ακόμα περισσότερα, να μάθουμε την ιστορική αλήθεια, την ιστορική ακρίβεια για όλα αυτά που συνέβησαν και συγχρόνως να μπορέσουμε όλα αυτά να τα μεταλαμπαδεύσουμε στα παιδιά μας, τα οποία απ' ό,τι βλέπω κι απ' το δικό μου παιδί κι από τα παιδιά του περιγύρου, έχουνε ξεφύγει πια. Δεν αισθάνονται την ίδια λαχτάρα που αισθανόμαστε εμείς για να μάθουμε τα γεγονότα και τη ζωή των δικών μας ανθρώπων. Ήθελα να ευχαριστήσω πολύ τους παλιούς συναδέλφους εδώ του Κέντρου Λαογραφίας, τους κυρίους του Μείζονος Ελληνισμού, τον ακαδημαϊκό, κύριο Ήμελλο, που μας κράτησε μια τόσο πολύ ζεστή παρέα και πλούσια σε γνώσεις, ήθελα όμως να πω ότι μ' απογοητεύσατε. Διότι εγώ, σαν αστρονόμος και σα Σμυρνιός, πίστευα ότι ήμουνα κατευθειάν απόγονος των αρχαίων φιλοσόφων οι οποίοι θεμελίωσαν την αστρονομία. Και σήμερα κατάλαβα ότι θα 'μουν από καμιά Τζια, από καμιά Νάξο, οι πρόγονοί μου. Οπότε θα πρέπει ν' αναθεωρήσω όλη αυτή την ιδέα που είχα.

Αικ. Πολυμέρου-Καμηλάκη: Αυτό είναι κάτι που αφορά όλους τους Έλληνες.

Ηλιόπουλος: Λέγομαι Ηλιόπουλος. Θέλω να ευχαριστήσω το Σύλλογο που είχε την πολύ καλή ιδέα κι όλους τους ομιλητές οι οποίοι τα θέματα με τα οποία ασχολήθηκαν τα ανέπτυξαν πλήρως και φανταστικά. Επειδή όμως είναι λίγες οι φορές που μπορούμε να έχουμε τόσο μεγάλους επιστήμονες μαζί μας και να 'μαστε και τόσο πολλοί ακροατές, θα 'θελα, αν και είμαι εκτός θέματος, κάτι πρακτικό. Είπατε όλο θέματα λαογραφικά. Δε θα 'πρεπε όμως να κλείσουμε με τι προσέφεραν οι πρόσφυγες στην Ελλάδα; Δηλαδή να φανταστούμε την Ελλάδα, το γεωγραφικό της χώρο, χωρίς πρόσφυγες; Θα 'θελα, δηλαδή, φεύγοντας

από δω να 'χουμε και μια ευγνωμοσύνη στους πρόσφυγες. Να τους βλέπουμε, κι ότι ήταν θείο δώρο για την Ελλάδα, από τη μία άκρη στην άλλη άκρη. Αν σκεφτούμε όλοι μας στον πολιτισμό, στις τέχνες, στα γράμματα, στην οικονομία, τι προσέφεραν; Να μείνουμε και στο κάτι πρακτικό. Έτσι, φεύγοντας από δω, να νιώθουμε και μια υπερηφάνεια, ότι οι πρόγονοί μας προσέφεραν στην πατρίδα. Δηλαδή, δεν μπορώ να σκεφτώ τη Μακεδονία μας χωρίς τους πρόσφυγες. Ένα παράδειγμα. Σας ευχαριστώ πολύ. Είμαι εκτός θέματος, αλλά ... Πάλι θερμά συγχαρητήρια. Θερμά συγχαρητήρια.

Γ. Καραχρήστος: Ευχαριστούμε εμείς και είναι χαρά δική μας να ερχόμαστε και να μιλάμε σε σας γιατί πάντα λέγαμε, και το λέγαμε και σε μια άλλη ημερίδα που ήταν πάλι κάποιοι απ' τους ανθρώπους που βλέπω πάνω στο τραπέζι εδώ πέρα και κάποιοι που είναι εκεί κάτω και μιλήσανε πριν, λέγαμε ότι εμείς ερχόμαστε, μιλάμε με τον κόσμο, μαθαίνουμε από εσάς τις ιστορίες σας, αλλιώς δεν μπορούμε να δουλέψουμε, και κάποια στιγμή νομίζω ότι πρέπει να ερχόμαστε και σε βραδιές σαν τη σημερινή. Κι αυτό δείτε το σαν το δικό μας αντίδωρο για τα πολλά που μας δίνετε. Όσο για τους Μικρασιάτες, νομίζω ότι όλοι όσοι βρισκόμαστε εδώ και τους μελετάμε, τους αγαπάμε και δε χρειάζεται να πούμε κάτι περισσότερο πάνω σ' αυτό. Παρόλα αυτά...

Μ. Βαρλάς: Πολύ σύντομα. Εμείς έχουμε ένα τμήμα Γενεαλογίας και Προφορικής Ιστορίας που τα τελευταία 15 χρόνια μαζεύει οικογενειακές ιστορίες, κοινοτικές ιστορίες, αυτοβιογραφικές μαρτυρίες κάποιες από τις οποίες παρουσίασε η κυρία Δασκαλάκη, και συνεχίζει να το κάνει και να μας ενθαρρύνετε και να συμμετέχετε κι όλα αυτά. Η ερώτηση, τι μας έφεραν οι πρόσφυγες έχει ένα βρώμικο παρελθόν κι εμένα με θυμώνει. Και θα σας πω ποιο είναι το βρώμικο παρελθόν. Το 1928, σαν παππούς ακούγομαι τώρα, αλλά το 1928 το διακύβευμα της πολιτικής αντιπαράθεσης δεν ήταν ποιον θα ψηφίσουν οι πρόσφυγες, αλλά ήταν αν θα ψηφίζουν αυτόν που ήθελε να ψηφίζουν ή τους άλλους που δεν τους θέλανε καν να ψηφίζουν. Αυτό ήταν το διακύβευμα. Υπήρχε, το 1928-29 κυκλοφορούσε η Καθημερινή και έλεγε, αν θα ψηφίζουν οι πρόσφυγες. Λοιπόν, το 1932 δημοσιεύεται μία μελέτη που λέει τι προσέφεραν, περίπου αυτό είναι το θέμα του Αιγίδη, τι προσέφεραν οι πρόσφυγες στην πατρίδα. Δηλαδή, γιατί δικαιούνται οι πρόσφυγες αυτό που δικαιούνταν αυτοδικαίως με βάση την ηθική, το νομικό κείμενο ας πούμε της συνθήκης του Πρωτοκόλλου Ανταλλαγής κι ούτω καθεξής.

Λοιπόν, αυτό που προσέφεραν οι πρόσφυγες, και γι' αυτό εμείς ασχολούμαστε με τη γενεαλογία και όχι με τις κορυφές του προσφυγικού ελληνισμού

ή τους διακριθέντες του προσφυγικού ελληνισμού, τι είναι; Προσέφεραν τους εαυτούς τους. Ήρθαν εδώ οι άνθρωποι, δούλεψαν, έκαναν, έδειξαν, προσπάθησαν να επιβιώσουν. Αυτό προσέφεραν. Κι αυτό που μας συνδέει με το Κέντρο Λαογραφίας τουλάχιστον εμάς ως Πρόγραμμα, είναι ακριβώς ότι η λαογραφία δεν πιάνει μόνο τις κορυφώσεις. Πιάνει και τις κορυφώσεις, αλλά κοιτάει να δει και τι γίνεται από κάτω στην κοινωνία. Και πράγματα που μας πονάνε, που μας αγγίζουν μέχρι σήμερα: το πένθος, η χαρά, οι αλλαγές στη ζωή, τα προβλήματα που παρουσιάζονται, οι δεισιδαιμονίες μας, οι φόβοι μας, οι προλήψεις μας, όλα αυτά που έρχονται. Κι αν πιάσετε τον εαυτό σας κάθε μέρα, θα δείτε ότι παρουσιάζονται σε κάθε βήμα στη ζωή. Κι αυτό που προσπαθούμε, το κάθε βήμα που προσπαθούμε με την κυρία Φέρλα και κλείνω, είναι ότι προσπαθούμε να πούμε και στα παιδιά και στους δασκάλους και στους γύρω μας, κοιτάξτε τη ζωή σας γύρω-γύρω, κάθε μέρα και θ' ανακαλύψετε και τον πολιτισμό και την ιστορία. Ευχαριστώ.

Γ. Καραχρήστος: Κλείνοντας θα ήθελα να πω ότι η σημερινή βραδιά μάς κάνει χαρούμενους γιατί νομίζουμε ότι μπορούμε να έχουμε κι άλλες τέτοιες. Εμείς θα το θέλαμε. Και δεν κάνω πια την τελευταία ερώτηση που ήθελα να κάνω γιατί μάλλον απ' όσα ακούστηκαν είναι αυτονόητη. Δηλαδή αυτό που έχουμε να δώσουμε εμείς ως επαγγελματίας του είδους και αυτό που έχετε να δώσετε στις δικές σας προσεγγίσεις εσείς μέσα από τους συλλόγους, μέσα από την αναζήτηση της ταυτότητάς σας, ένα ενδιαφέρον που είναι λίγο πιο βιωματικό, ήθελα να ρωτήσω, αν πιστεύετε ότι μπορούν αυτά τα δύο να συνυπάρχουν και να βρίσκονται σ' ένα γόνιμο διάλογο. Επειδή η ερώτηση απ' όσα ακούστηκαν είναι μάλλον περιττή, ελπίζω, ότι θα έχουμε κι άλλες τέτοιες βραδιές. Σας ευχαριστώ πάρα πολύ και θα αφήσω να κλείσει ο κύριος Ζαχαριάδης.

Θ. Ζαχαριάδης: Ήδη έχω αποσπάσει την υπόσχεση απ' την κυρία Καμηλάκη ότι γύρω στα Χριστούγεννα θα κάνουμε άλλη μία συγκέντρωση με πιο ελαφρύ θέμα, με τα ήθη και τα έθιμα των Χριστουγέννων και της Πρωτοχρονιάς των Μικρασιατών. Κάτι θέλει να πει η κυρία Καμηλάκη. Από μένα ευχαριστώ πάρα πολύ που ήρθατε, είναι χαρά μας να μας παραστέκεστε μ' αυτό τον τρόπο. Μας γεμίζετε δύναμη και ελπίδα για το μέλλον. Ευχαριστώ.

Αικ. Πολυμέρου-Καμηλάκη: Κι εγώ να σας ευχαριστήσω με τη σειρά μου, να ευχαριστήσω και τον αντιπρόεδρο του Συλλόγου, τον κύριο Ζαχαριάδη, να ευχαριστήσω τον συνάδελφο, τον νέο συνάδελφο, τον Γιάννη τον Καραχρήστο, για την οργάνωση όλης αυτής της ημερίδας, πραγματικά ήταν για μας μεγάλη

χαρά, να ευχαριστήσω τον κύριο Ήμελλο που ήταν υπομονετικός τόσες ώρες εδώ μαζί μας, πιστεύω ότι το βρήκε ενδιαφέρον αυτό το εγχείρημα, και να πω ότι το Κέντρο Λαογραφίας είναι τα τελευταία χρόνια αρκετά κοντά στους ανθρώπους που είναι και οι πληροφορητές του, αυτοί που δίνουν το υλικό, αυτοί που πρέπει να βοηθήσουν στο να εξηγήσουμε πολλά απ' τα λαογραφικά μας θέματα και τα ιστορικά θέματα και με ημερίδες, με εκθέσεις, με συνέδρια, με πολλές εκδηλώσεις οι οποίες έχουν σχέση άμεση με το κοινό. Νομίζω ότι μπορείτε για όλα αυτά να πληροφορείστε γιατί σήμερα είναι εύκολο μέσα απ' το διαδίκτυο, μέσα απ' τη σελίδα του Κέντρου, www.kentrolaografias.gr, ή απ' την Ακαδημία Αθηνών. Μια απλή αναζήτηση στο Google με Κέντρο Λαογραφίας, μπορεί να σας βγάλει σε όλο το υλικό αυτό, και βεβαίως θα μπορείτε κι εσείς να στέλνετε και να τροφοδοτείτε. Υπάρχει μια ειδική σελίδα, ένα παράθυρο, που αναφέρεται στους συλλόγους. Οι σύλλογοι, λοιπόν, έχουν τη δική τους θέση κι εκεί μπορείτε να στέλνετε το υλικό σας, να μας ενημερώνετε. Το Κέντρο έχει πάρα πολύ υλικό, δηλαδή παρακολουθεί τους συλλόγους που είναι πάνω από 3.500 στο χώρο της Αττικής, και καταγεγραμμένοι με τα πλήρη στοιχεία τους στο Κέντρο πάνω από 1.000. Λοιπόν, καλή αντάμωση σε μια άλλη ευκαιρία.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ